

Veelgestelde vragen toezicht op taal, rekenen en loopbaan en burgerschap

TOEZICHT OP TAAL EN REKENEN

Algemeen

1. Wat zijn de gevolgen van de invoering van de Wet op de referentieniveaus voor het toezicht op de Nederlandse taal en rekenen?

Sinds 1 augustus 2010 is de Wet op de referentieniveaus van kracht. Dit betekent voor het mbo dat studenten die zich na 1 augustus 2010 hebben ingeschreven in een opleiding te maken krijgen met de algemene eisen voor de Nederlandse taal en rekenen op referentieniveau. De referentieniveaus gelden dus voor studenten die starten vanaf cohort 2010/2011, ongeacht het dossier waarop ze zijn ingeschreven. Ook gelden de referentieniveaus als zittende studenten zijn ingeschreven (overgeschreven) op het nieuwste kwalificatiedossier. De wet op de referentieniveaus geldt ook voor studenten die na 1 augustus 2010 zijn gestart met een eindtermgerichte opleiding. Naast de eventuele taaleisen uit de deelkwalificaties gelden dan ook de generieke taal- en rekenen eisen op referentieniveau. De inspectie houdt toezicht op de uitvoering van de Wet op de referentieniveaus door mbo-instellingen. Deze referentieniveaus staan in deel B van het kwalificatiedossier.

2. Op welke manier betreft de inspectie taal, rekenen en moderne vreemde talen in het toezicht?

We richten geen aparte onderzoeken in voor taal, rekenen en moderne vreemde talen. We onderzoeken deze onderdelen tijdens het onderzoek naar de kwaliteitsgebieden onderwijsproces en examinering en diplomering. We beschrijven de bevindingen in het rapport ook bij deze kwaliteitsgebieden bij de 'opleidingsspecifieke resultaten'. Dat betekent dat we bij de diverse aspecten- zoals programma, maatwerk, zorg en didactisch handelen, maar ook bij exameninstrumentarium, afname en beoordeling en diplomering- taal, rekenen en moderne vreemde talen betrekken in het onderzoek.

3. Wanneer onderzoekt de inspectie Nederlands en Engels in het onderzoek naar kwaliteitsverbetering (okv)?

Als het gaat om het exameninstrumentarium van een opleiding wordt een okv examinering alleen uitgevoerd bij een onvoldoende voor het beroepsgerichte deel (deel C: kerntaken, werkprocessen) van het betreffende kwalificatiedossier. Als een okv wordt uitgevoerd en bij het eerste onderzoek zowel het beroepsgerichte deel als (een) taal onvoldoende was, dan betrekken we talen ook bij het okv. We voeren geen okv uit als alleen de talen onvoldoende waren in een vorig onderzoek.

4. Welke domeinen zijn er binnen Nederlands en rekenen?

Nederlands kent de domeinen mondelinge taalvaardigheden (spreken, gesprekken voeren en luisteren), leesvaardigheid (lezen), schrijfvaardigheid (schrijven) en taalverzorging en begrippenlijst. Rekenen kent de domeinen getallen, verhoudingen, meten & meetkunde en verbanden.

De inspectie houdt er toezicht op dat er lessen zijn om de vaardigheden binnen de genoemde domeinen eigen te maken. Deze mogen geïntegreerd zijn in de beroepsgerichte taal- en rekenlessen.

5. Wat zijn de generieke eisen voor Engels?

Voor moderne vreemde talen blijven de eisen zoals opgenomen in het kwalificatiedossier gelden op basis van het door de Raad van Europa ontwikkelde Europees Referentiekader (ERK). Sinds 1 augustus 2012 is Engels verplicht voor alle startende mbo-studenten niveau 4. Voor de passieve vaardigheden (lezen en luisteren) geldt B1 als beheersingsniveau, voor de actieve vaardigheden (spreken en gesprekken voeren en schrijven) geldt A2 als beheersingsniveau. Engels telt mee voor de zak-/slaagbeslissing. De inspectie houdt toezicht op het aanbieden en examineren van Engels voor niveau 4-studenten. De centrale examinering voor Engels is verplicht vanaf studiejaar 2017-2018 voor niveau 4-studenten die in dat jaar hun opleiding afronden.

De entreeopleiding, niveau 2 en niveau 3 kennen voor Engels geen generieke eisen.

6. Mogen studenten die van niveau 4 naar niveau 3 afstromen alvast examineren op 2F als ze nog in de mbo-4 opleiding zitten?

De regelgeving in het examen- en kwalificatiebesluit vormt hiervoor geen belemmering. Scholen kunnen er voor kiezen om aan mbo-4 studenten van wie zij voorzien dat zij dit diploma niet gaan halen, maar afstromen naar een mbo-3 opleiding een 2F examen afnemen. Hierbij geldt wel dat ook voor de niveau 3 opleiding geldt dat het examen in de laatste helft van de opleiding moet zijn afgenomen (of in het laatste jaar bij opleidingen van 2 jaar of korter). Wanneer studenten worden overgeschreven naar een nieuwe opleiding moeten de regels voor vrijstelling in acht worden genomen.

7. Wat verstaat de inspectie onder deugdelijke verantwoording^[1]?

Wij houden toezicht op het gehele onderwijs in Nederlands en rekenen. Voor de examens geldt dat wij de instellingsexamens voor de taalvaardigheden schrijven, taalverzorging, spreken en gesprekken voeren, onderzoeken.

Lezen en luisteren worden gefaseerd centraal geëxamineerd. In de jaren voor centrale examinering moeten de examens voor lezen en luisteren door de instelling zelf worden gemaakt, ingekocht of de student kan deelnemen aan de centrale pilotexamens. Voor de instellingsexamens lezen en luisteren geldt de afspraak dat wij deze niet onderzoeken. Wel vragen we hiervoor een deugdelijke verantwoording, waaruit moet blijken hoe de instelling met de examinering van lezen en luisteren omgaat. Hetzelfde geldt voor de instellingsexamens rekenen, omdat ook rekenen in de toekomst centraal zal worden geëxamineerd.

Wat verstaat de inspectie onder een deugdelijke verantwoording? In de verantwoording toont de instelling aan dat zij een lesprogramma heeft, dat voorbereid op het vereiste niveau voor taal en rekenen. En de instelling toont aan dat zij deugdelijke examens inzet voor alle rekenvaardigheden en voor de taalvaardigheden lezen en luisteren. Dit zijn vaardigheden die vanaf 2014-2015 gefaseerd centraal worden geëxamineerd.

Uit de verantwoording blijkt dat het programma:

- voorbereid op het behalen van het vereiste referentieniveau;
- aansluit bij het niveau van de student;
- alle domeinen van de referentieniveaus dekt;
- een extra/remediërend aanbod bevat voor studenten die (nog) niet voldoen aan het vereiste niveau.

Uit de verantwoording blijkt voorts dat wat betreft de examens:

- de examens op het vereiste referentieniveau toetsen;
- de betrokkenen een helder beeld hebben van het examen en de beoordeling;
- de afname en beoordeling deugdelijk zijn en verlopen zoals beoogd .

Nederlands, rekenen en moderne vreemde talen

Beroepsgerichte eisen

8. Hoe houdt de inspectie toezicht op Nederlands, rekenen en moderne vreemde talen als dit onderdeel is van het beroepsgerichte deel van het kwalificatiedossier?

▪ *Moderne vreemde talen (mvt)*

We gaan na op welke manier de instelling de moderne vreemde taaleisen, opgenomen in deel C van het kwalificatiedossier, in het beroepsgerichte examen laat terugkomen. Als de mvt-eisen terugkomen bij meer kerntaken en/of werkprocessen dan mag dit ook geïntegreerd geëxamineerd worden. Daarbij moet dan wel de link met de kerntaken/werkprocessen worden gelegd. Als de mvt-eisen zeer specifiek zijn geformuleerd bij een bepaald werkproces, dan moet dit expliciet terugkomen in de examinering van dat werkproces. Er is ook een richtlijn in deel D voor moderne vreemde talen, maar dit betreft een geïndiceerd niveau waarop de inspectie geen toezicht houdt.

▪ *Nederlands en rekenen*

In een aantal gevallen wordt in het beroepsgerichte deel C eisen aan de Nederlandse taal en rekenen gesteld. Daarbij is voor Nederlands geen taalniveau aangegeven en voor rekenen geen referentieniveau. Er is wel een richtlijn in deel D, maar dit betreft een

^[1] Zie ook paragraaf 5.3 van het Toezichtkader BVE 2012

geïndiceerd niveau waarop de inspectie geen toezicht houdt. Instellingen hoeven richting de inspectie niet aan te tonen dat de beroepsgerichte taal- en rekenvaardigheden in voldoende mate terugkomen in het beroepsgerichte examen. Indien er bij een bepaald werkproces zeer specifiek is geformuleerd aan welke eisen Nederlands en rekenen bij dat werkproces moeten voldoen, dan moet de beheersing van die eisen expliciet worden getoetst en beoordeeld. De inspectie houdt hier wel toezicht op.

Over de keuze voor wel of niet afzonderlijk examineren van vaardigheden hoeft de instelling geen verantwoording af te leggen.

9. Welke regels gelden er voor de slaag-/zakregeling voor de beroepsgerichte taaleisen in deel C van het KD?

Voor deel C geldt dat de instelling zelf de weging bepaalt mits deze is afgestemd op de eisen die in het kwalificatiedossier worden gesteld.

Toezicht op generieke taaleisen (Nederlands en moderne vreemde talen)

10. Op welke manier spreekt de inspectie een oordeel uit over Nederlands en moderne vreemde talen (referentie- en ERK-niveau)?

We beoordelen de examinering van de eisen voor Nederlands op referentieniveau en moderne vreemde talen op ERK-niveau op basis van de examenstandaarden zoals genoemd in gebied 2 van ons toezichtkader. We geven een oordeel voldoende of onvoldoende per taalvaardigheid, niet op het niveau van de taal als geheel. We leggen de bevindingen vast in het rapport. We benoemen expliciet de verbeterpunten op basis van de examenstandaarden.

11. Wordt het oordeel van de inspectie over de taalexamens betrokken bij het oordeel over de examenkwaliteit van de opleiding?

Het oordeel van de inspectie over de instellingsexamens (inclusief inkoop) voor Nederlands (referentieniveaus) en Engels niveau 4 telt vanaf het jaar van centrale examinering mee in het eindoordeel van de inspectie over de examenkwaliteit van de opleiding. De datum van invoering gebeurt gefaseerd en verschilt per mbo-niveau.

- Is voor een mbo-niveau de centrale examinering ingegaan, dan nemen we Nederlands en Engels als volgt mee in ons oordeel. Indien de examens van maximaal twee taalvaardigheden niet in orde zijn, dan nemen we dit als aandachtspunt op bij het aspect waar het betrekking op heeft. Dit kan dus bij een of meerdere aspecten van gebied 2 tot een aandachtspunt leiden. Indien alle drie de instellingsexamens onvoldoende zijn op een of meerdere aspecten, dan wordt het aspect, of de aspecten, waar dit betrekking op heeft bij gebied 2 in principe onvoldoende. We gaan overigens eerst na of klein herstel mogelijk is.
- Geldt de centrale examinering nog niet, dan telt het oordeel niet mee in het eindoordeel over de examenkwaliteit van de opleiding. We nemen de eventuele tekorten in de examenkwaliteit van Nederlands en Engels dan op als aandachtspunt, als bepaalde aspecten (nog) niet in orde zijn. In het laatste geval geldt één uitzondering: als er sprake is van ondeugdelijke diplomering, omdat de opleiding geen taalexamens inzet voor het meten van het eindniveau of de slaag-/zakregeling van OCW onjuist hanteert – dan telt het oordeel wel mee voor het eindoordeel over de examenkwaliteit van de opleiding. In dat geval kan een onvoldoende voor één van de vaardigheden leiden tot een onvoldoende op aspectniveau.

Zie voor de invoering van de centrale examinering de [website van het College voor Toetsen en Examens](#).

In alle gevallen geldt dat indien de taalvaardigheden in een examen worden gecombineerd, we de examenkwaliteit per taalvaardigheid bekijken.

12. Is het mogelijk om de examinering van taalvaardigheden Nederlands op referentieniveau in één examen te combineren?

Het combineren van verschillende taalvaardigheden in één examen is mogelijk. Denk aan een combinatie van spreken en gesprekken voeren (analoog aan de centrale examens luisteren en lezen). Het examen moet de kandidaat wel de gelegenheid bieden om voor elke taalvaardigheid in het examen aan te tonen dat hij deze taalvaardigheid op het vereiste taalniveau beheerst.

13. Op welke manier beoordelen we de dekking en cesuur?

De examens bij het referentiekader of het ERK moeten worden geëxamineerd met examens die qua taalniveau en toetsvorm passen bij de taalvaardigheid waarover een beoordeling wordt gegeven. Hierbij hoeven niet alle subvaardigheden (taken en toelichtende schalen) in het examen terug te komen. De cesuur moet verantwoord zijn en is zodanig opgesteld dat bij de

beoordeling recht wordt gedaan aan het vereiste taalniveau. Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het vereiste taalniveau. De onderlinge weging van de examenopdrachten en toetsen doet geen afbreuk aan de genoemde cesuur.

Toezicht op generieke rekeneisen

14. Hoe houdt de inspectie toezicht op de instellingsexamens rekenen?

In het schooljaar 2014/2015 zullen wij nog geen onderzoek doen naar de examinering van rekenen door de instellingen. Wel moet de instelling tot de invoering van de centrale examinering (voor mbo-4 in 2015-2016, voor mbo-2 en -3 in 2016-2017), een deugdelijke verantwoording overleggen waaruit moet blijken hoe de instelling met het onderwijs en de examinering omgaat in de jaren tot de centrale examinering.

15. Hoe houdt de inspectie toezicht op de rekeneisen uit het beroepsgerichte deel?

Wij houden geen toezicht op de examinering van de rekeneisen die in het beroepsgerichte deel staan. Instellingen hoeven ons in principe niet aan te tonen dat de beroepsgerichte rekenvaardigheden in voldoende mate terugkomen in het beroepsgerichte examen. Over de keuze voor wel of niet afzonderlijk examineren hoeft de instelling geen verantwoording af te leggen. Echter als de eis aan rekenen zeer specifiek is geformuleerd bij een bepaald werkproces, dan moet de beheersing ervan expliciet worden getoetst en beoordeeld binnen de examinering van dat werkproces. Hier houden wij wel toezicht op.

Toezicht op de centrale examinering

16. Over welke onderdelen gaat de inspectie na invoering van centrale examinering voor Nederlands een oordeel geven?

Wij geven een oordeel over de decentraal afgenomen vaardigheden (spreken, gesprekken voeren, schrijven en taalverzorging & begrippenlijst) op het moment dat de centrale examinering voor het betreffende mbo-niveau is ingevoerd. Dit oordeel telt vanaf dan ook mee in het eindoordeel over de examenkwaliteit van de opleiding. Concreet per mbo-niveau betekent dit:

- Mbo-4. In 2014-2015 geldt voor mbo-4 centrale examinering Nederlands. Op de decentraal afgenomen vaardigheden (spreken, gesprekken voeren, schrijven en taalverzorging & begrippenlijst) geeft de inspectie een oordeel. Wij betrekken dit oordeel bij het eindoordeel over de examenkwaliteit van de opleiding. De vaardigheden lezen en luisteren worden centraal geëxamineerd. Hierover geeft de inspectie geen oordeel.
- Mbo-2 en -3. In 2015-2016 is voor mbo-2 en mbo-3 de centrale examinering Nederlands van kracht. Voor de vaardigheden die vanaf dat jaar centraal worden geëxamineerd (lezen en luisteren), maar die nog door de instelling zelf moeten worden gemaakt, vragen wij in 2014-2015 een deugdelijke verantwoording op. Daaruit moet blijken hoe de instelling met de examinering van die taalvaardigheden is omgegaan. In 2014-2015 geven wij wel een oordeel over de examinering van de taalvaardigheden die decentraal worden geëxamineerd. Dat zijn: spreken, gesprekken voeren, schrijven en taalverzorging en begrippenlijst. De inspectie betreft vanaf het moment van centrale examinering (2015-2016) deze oordelen bij het eindoordeel over de examenkwaliteit van de opleiding.
- Entreeopleiding. In 2016-2017 is voor de entreeopleidingen de centrale examinering Nederlands van kracht. Voor de vaardigheden die vanaf dat jaar centraal worden geëxamineerd (lezen en luisteren), maar die nu nog door de instelling zelf moeten worden gemaakt, vragen wij in 2014-2015 en 2015-2016 een deugdelijke verantwoording op. Daaruit moet blijken hoe de instelling met de examinering van die taalvaardigheden is omgegaan. In 2014-2015 en 2015-2016 geven wij wel een oordeel over de examinering van de taalvaardigheden die decentraal worden geëxamineerd. Dat zijn: spreken, gesprekken voeren, schrijven en taalverzorging & begrippenlijst. De inspectie betreft vanaf het moment van centrale examinering (2016-2017) deze oordelen bij het eindoordeel over de examenkwaliteit van de opleiding.

17. Hoe ziet het toezicht van de inspectie op de centraal ontwikkelde (pre)pilotexamens Nederlands, rekenen en Engels eruit?

De inspectie beoordeelt niet het centraal ontwikkelde (pre)pilot-exameninstrumentarium voor Nederlands (lezen en luisteren), rekenen en Engels (lezen en luisteren); dit stelt de minister vast.

18. Waar vind ik informatie over de zak-/slagbeslissingen voor Nederlands, moderne vreemde talen en rekenen?

Voor de informatie over de zak-/slagbeslissingen voor Nederlands, moderne vreemde talen en rekenen verwijzen wij naar het cohortenschema (servicedocument), te vinden op de [website van het Steunpunt Taal en Rekenen mbo](#).

19. Hoe houdt de inspectie toezicht op de afname van de centrale examens?

Wij beoordelen de afname achteraf door na te gaan of uit het logboek blijkt dat de afname volgens protocol is verlopen en door de afname te bespreken met de verantwoordelijke functionaris(sen). De inspectie volgt in haar toezicht het [Examenprotocol \(juli 2014\)](#). Daarnaast houden wij tijdens de afname toezicht op basis van artikel 11 uit het Examenbesluit beroepsopleidingen WEB wanneer het centraal examen niet volgens de regels wordt afgenomen. Voor informatie die relevant is voor de afname verwijzen wij naar [het Examenblad](#) van het College voor Toetsen en Examens.

20. Kan de inspectie bij onregelmatigheden bij de afname van de centrale examens de uitslag van de examens ongeldig verklaren?

Ja, dat kan. Op grond van artikel 11 van het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB heeft de inspectie een specifieke bevoegdheid ten aanzien van de centrale examinering: "Indien het centraal examen naar het oordeel van de inspectie niet volgens de geldende regels is afgenomen, kan zij besluiten dat het geheel of gedeeltelijk voor een of meer deelnemers of examendeelnemers opnieuw wordt afgenomen. De inspectie verzoekt het CvTE zo nodig nieuwe opgaven vast te stellen en te bepalen op welke wijze en door wie het examen zal worden afgenomen". Wat de inspectie verstaat onder een onregelmatigheid is nader uitgewerkt in de "[Beleidsregel niet op regelmatige wijze afnemen van het centraal examen in beroepsopleidingen](#)".

21. Houdt de inspectie toezicht op het verlenen van aangepaste examens aan studenten met een beperking of leerstoornis?

Wij houden hier toezicht op via ons toezicht op de examencommissie. Wij gaan na of de examencommissie op terechte gronden, dus passend bij de beperking of leerstoornis van de student en volgens protocol, een aangepast examen heeft verleend aan studenten met een beperking of leerstoornis. Wij bekijken daarbij ook of de school de zorgplicht en inspanningsverplichting is nagekomen. We kijken dus in een zorgdossier of en op welke manier er voorafgaand aan het verlenen van een aangepast examen (extra) hulp is geboden aan de student. In het examendossier moet zichtbaar worden dat de student een aangepast examen heeft gekregen. We bevragen de examencommissie over de gronden waarop aangepaste examens zijn verleend. Indien een student onterecht, maar met toestemming van de examencommissie, een aangepast examen heeft afgelegd, dan wordt dit in het oordeel betrokken bij examinering en diplomering. Wij kunnen in individuele gevallen dan niet het examenresultaat van de student ongeldig verklaren.

22. Wat gebeurt er met de resultaten van studenten die (achteraf gezien) onterecht een aangepast examen hebben gedaan?

We verklaren examens van individuele studenten niet ongeldig als achteraf blijkt dat het aangepaste examen op onjuiste gronden is verleend. We spreken de examencommissie hierop aan en oordelen hierover bij gebied 2.3 (diplomering) van ons toezichtkader.

23. Hoe gaat de inspectie om met de toepassing van de adviescesuur voor het pre-pilotexamen Engels?

We gaan na of de adviescesuur van het CvTE is gevolgd bij het pre-pilotexamen Engels (februari 2015). Indien dit het geval is, ondernemen we geen actie. Indien wordt afgeweken van de adviescesuur, dan kijken wij of de instelling de procedure heeft gevolgd die het CvTE voor het pre-pilotexamen Engels heeft vastgesteld. Afwijken van de adviescesuur mag alleen indien:

- a. Het hanteren van de adviescesuur zou betekenen dat de studenten als resultaat van dit pre-pilotexamen een cijfer zouden krijgen dat naar inzicht van de betreffende examencommissie aanmerkelijk hoger of lager is dan de equivalente studentenpopulaties op een vergelijkbaar examen behaalden in de afgelopen jaren.
- b. Bij afwijken van de adviescesuur de systematiek van de door het CvTE gepubliceerde omzettingstabel is gebruikt.
- c. De examencommissie voor 30 maart 2015 het besluit om een afwijkende cesuur te gebruiken heeft gecommuniceerd met het CvTE? (dit zou moeten blijken uit een mail aan het CvTE met de reden van afwijking en vermelding van de afwijkende cesuur).

Wordt deze procedure niet goed gevolgd, dan nemen we dat als aandachtspunt op bij ons oordeel over het exameninstrumentarium.

24. Telt de uitslag van het pre-pilotexamen Engels mee voor de zak-/slaagbeslissing?

De uitslag van het pre-pilotexamen mag gebruikt worden als examenuitslag en gezien worden als instellingsexamen. In artikel 17a van het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB zijn de generieke eisen Engels voor mbo-4 vastgelegd. Deze gelden voor alle studenten die vanaf 1 augustus 2012 zijn gestart met hun opleiding. Vanaf dat moment telt Engels mee in de zak-/slaagbeslissing van de opleiding.

TOEZICHT OP LOOPBAAN EN BURGERSCHAP

1. Hoe houdt de inspectie toezicht op loopbaan en burgerschap?

Voor loopbaan en burgerschap geldt een inspanningsverplichting voor studenten. Hiertoe moet de instelling loopbaan en burgerschap in het onderwijsprogramma opnemen. De inspectie gaat na of dit het geval is. Bij de examinering onderzoeken we of de examencommissie heeft vastgesteld of voldaan is aan de inspanningsverplichting voor loopbaan en burgerschap, alvorens tot diplomering over te gaan (examenstandaard 3.1 diplomering).

2. Mag een instelling voor alle cohorten het meest actuele document gebruiken voor het inrichten en afronden van loopbaan en burgerschap?

Ja, dat mag. De instelling mag het meest actuele document voor loopbaan en burgerschap gebruiken voor alle cohorten.